

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiitun kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaan badu Tartut. Kë asë kuşnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknun. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo űaan anhanun maakan baűaan bateek banfiyaarun Krittü. Kë Yetu Krittü ašë bi pën awinana űi kadunul adu'a awo namaar űi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pših pi Rom. Wi Pawulu apiitun uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du nşubal nűenk iñeen kañeen na paaj na ulon (57) wi Krittü abukiin kaya nşubal iñeen kañeen na bakren (58). Abi űal pya Yerutalem akak aűal kaya pših pi Rom. Apiit kakaarta ki baűaan banfētun du Rom kaṭup baka kë aűal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naşibaṭi katēñtēnaan baka.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baűaan bajën bti bajubanun (1.18-3.20)
3. Hum di di Naşibaṭi ajakun aji baűaan bajën bawo batool űi kēş ki nul (3.21-4.25)
4. Baűaan biki Naşibaṭi balun kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naşibaṭi awutan İtrayel kë uşë wo uunwo wi mnűo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoon na uűal (12.1-15.13)

7. Uko wi Pawulu ajakuŋ aji ado na pwul mboş (15.14–16.27)

¹ Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittu dpiitun. Naşibaŋi adu'en pwo *nanjañan, adatën aŋu'en pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi nul ² Uŋup mënŋ, Naşibaŋi aŋepna undiimaan ŋi *baŋuparal ahoŋ wa ŋi Ulibra wi nul. ³ Uŋup mënŋ uŋiiniyaan uko wi Abukul, ampënnun ŋi kabuka ki *Dayiŋ naşih. ⁴ Kë *Uhaaş Uyimanaan wi Naşibaŋi uşë diiman na mnhina mnweek kë awo Abuk Naşibaŋi, wi anaŋiŋ ŋi pkeŋ. Ul awo Yetu Krittu Ajugun. ⁵ ŋi ul i i Naşibaŋi aŋepnun awulën bnuura ado kë nwo nanjañan. Hënk, katim ki nul kameeŋana, nhilna ndo bañaan biki nŋaak bti bafiyaara bakuŋ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ŋi bakan mënŋan, an biki Naşibaŋi aduun pa nawo biki Yetu Krittu. ⁷ An bti nanwoon du Rom, biki Naşibaŋi aŋaluŋ abot adu'an nawo bañaan biki nul, dñehan Naşibaŋi Aşin nja na Ajugun Yetu Krittu bawulan bnuura babot bajoobŋenan nhaaş.

Pñal pya pwin bañaan biki Rom

⁸ Dñal duna kaŋepna ŋi Yetu Krittu kabeeb Naşibaŋi i njaan kadëman ŋi uko wi nan bti ŋiki bañaan biki umundu bti batiink kë nafiyaar Krittu. ⁹ Naşibaŋi i njaan kadëman na uhaaş wi naan bti wi njaan kaŋup *Uŋup Ulil Unuura unjaan uŋiiniyaan Abukul ame kë dŋup manjoonan wi njakuŋ aji dji kaşalan wal undoli ¹⁰ wi njaan kañehan Naşibaŋi. Dji kañehana woli uwo uko wi aŋaluŋ, adolën nhilan mbi du an. ¹¹ Dñal maakan pwinan, kahilna kafaaşër na an uko wi Uhaaş wi Naşibaŋi uŋennun

pa utēñtēnan. ¹² Dñal kawo ƚi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patēñtēn nja bti.

¹³ Bayiñ naan, dñal name kē djon ñal pbi du an, kē Naşibaƚi aşē wo aandinanaan te hēnkun. Dñal kalemp ƚi ptoofan kawin ulemp mēñt uwul uko unuura, jibi udoon abi wo du ñtaak ñlon. ¹⁴ Dwo i pya du bañaan biki ñbeeka na du biki ñteeh, du banjukun na du banwoon baanjuki. ¹⁵ Uko mēñt ukaan kē ññal pñupan an kak nanfēñun du Rom *Uñup Ulil Unuura.

¹⁶ Mēñji kakowa pñup *Uñup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mnhina mi Naşibaƚi pa mbuur mi bañaan bti banfiyaarun, kajunna duna du bayuday te du banwoon baanwo bayuday. ¹⁷ Uñup ulil unuura mēñt uyuuñ nja jibi Naşibaƚi ajaan ado nja ñwo batool ƚi kēşul. ƚi pfiyaar ƚañ di di pwo natool pawoonun. Ulibra wi Naşibaƚi uji : *“ƚi pfiyaar pi pi ñaan natool ajaan akaana ubida.”*✧

Bañaan bti bajubanun

¹⁸ Naşibaƚi aji diimanaan du baƚi udeeb wi nul ƚi bañaan bti ƚiki baanji badēmana abot aji bado iko inwoon iinwo itool kamenna manjoonan. ¹⁹ Kē uko wi ñaan ahilun pme ƚi Naşibaƚi uşē wo ujint piş pa bañaan bti : Naşibaƚi ƚi uleeful adiiman wa baka. ²⁰ Nin ñaan aambaan kawina Naşibaƚi, kē du wal wi apaşun umundu te hēnkun, woli bañaan baten iko yi apaşun, bawin mndēm mi nul manwoon maankba kabot kame kē awoon Naşibaƚi na manjoonan. Bañaan bajēn baanhilan kafan ƚiki baankdēman Naşibaƚi abot ado iko inwoon iinwo itool. ²¹ Bame Naşibaƚi bnuura aşē wo baanji

✧ **1:17** Habakuk 2.4.

badëmana ji Naşibaţi abot awo baanji babeeba jibi bawoon i kado kabeeba. Babaa ṭep̣ ṭep̣ awo na nşal ṇp̣eṇ k̄e nşal ṇi baka ṇdah ṇaya du bd̄em. ²² Başal aji batiti aş̄e wo bayila : ²³ bapok mnd̄em mi Naşibaţi anwooṇ aankkeṭ akak ṭi pd̄emaṇ itu yi n̄aaṇ naj̄eṇ ankkeṭuŋ, yi n̄kaṭ, yi n̄ntaaṃ na yi n̄ko n̄i uŋeh.

²⁴ Uko m̄enṭ ukaaṇ k̄e Naşibaţi awut baka k̄e bawo ṭi iko iŋop̣ jibi n̄haaş̄ n̄i baka n̄an̄aluŋ ya, k̄e bak̄topaṇ n̄leef̣ n̄i baka. ²⁵ Bajej manjoonaṇ mi Naşibaţi aŋ̄eṭ na n̄ŋilaṇ, apok pd̄emaṇ napaş̄ iko i bawooṇ i pd̄emaṇ te m̄n̄to, awo ṭi pd̄emaṇ uko umpaş̄aniin̄. Uwo haŋ.

²⁶ Uko m̄enṭ ukaaṇ k̄e Naşibaţi awut baka ṭi iko injaaṇ ipoŋaṇ n̄aan̄: bahar baka baankak̄ aji bapiin̄ṭ na biin̄ṭ awo ṭi p̄piin̄ṭ na baaŋ bat̄enṭ baka. ²⁷ K̄e biin̄ṭ bakak̄ aduk̄ p̄piin̄ṭ na baaŋ ayenar̄ biin̄ṭ bat̄enṭ baka, baji bado iko ikowand̄enaaṇ na biin̄ṭ bat̄enṭ baka, h̄enk̄ bayeenk̄ bukal̄ ṭi n̄leef̣ n̄i baka kakob̄ kantaan̄uŋ na pneem̄ pi baneemuŋ.

²⁸ Başal aji baanwo i kame Naşibaţi, ukaaṇ k̄e awut baka ṭi nşal n̄i baka n̄dah, k̄e h̄enk̄, bakdo iko yi bawooṇ baanwo i kado. ²⁹ Bat̄um na iko b̄ti inwooṇ iinwo itool̄, buŋaaṇ, p̄n̄eebar̄ iko, na m̄not̄. Bat̄um na bkujar̄, bfiŋar̄, p̄ŋom̄, kaguuru, babi duka duka ṭi iko iwuŋaaṇ. Baji batapar̄ baŋaan̄ b̄t̄up̄ na n̄ŋilaṇ, ³⁰ abot̄ akuutar̄, awo başoorad̄ Naşibaţi, bakarad̄, bapiitar̄, bahomp̄. Baji babi t̄u t̄u n̄haaş̄ ṭi pla iko iwuŋaaṇ ihalu, baanji batiink̄ bajuḡ baka. ³¹ Baantiti, baanji bado uko wi bajakuŋ aji bado, baj̄en̄ n̄haaş̄ abot̄ awo baanji baŋaga bat̄enṭ baka. ³² Bame bnuura pwaȳeş̄ pi Naşibaţi ṭi iko m̄ent̄: banjaan̄ bado haŋ bataan̄ na p̄ket̄. K̄e baş̄e

duki'aara duka ti iko mēnt, badoo beeh beeh aji bamagan banjaan bado iko mēnt.

2

Pwayēs ptool pi Naşibaţi

¹ Iwi, ñaan i iwohan, iinfañi woli iji kşal kē bañaan balon baduknaanaa. Na manjoonan woli iji baduknaanaa aşē do ji baka, iji kdiiman iwi ti uleefu kē iduknaanaa. ² Kē nşē me kē woli Naşibaţi awayēs bañaan banjaan bado iko yan, awayēs na manjoonan. ³ Işal aji iwi inkjakun kē balon baduknaanaa aşē do iko yi bakdolun ilun kabuur kakob ki Naşibaţi i? ⁴ Kēme ibeeh bnuura bweek bi Naşibaţi, kamiir ki nul, pjoob bkow pi nul? Imme me kē bnuura mēnt bawo kadolu iwut pjuban ibot itēlēş mnwo mi nu i?

⁵ Kē işē wo iinji knal kate, iindi pwut pjuban ukaan kē iji kla kakob kaweeek wal wi Naşibaţi akdiimanun udeeb uweek wi nul na pwayēs ptool pi nul. ⁶ Alun kawayēs andoli ti uko wi adolun. ⁷ Bañaan bantamanun ti pdo bnuura, banklaan pdēm na mndēm na iko inwoon iinktoka yi Naşibaţi ajaan awul, awul baka ubida wi mnto. ⁸ Kē bañaan bampokulun ado uko unlilun baka tañ, bampokun ptaş manjoonan abot ataş iko inwoon iinwo itool, alun kadiiman baka udeeb uweek wi nul. ⁹ Kē pwuţan na phaajala nşē kob bañaan bti bankdolun buţaan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kē Naşibaţi aşē lun kawul bankdolun bnuura pdēm na mndēm, kajoobţen baka nhaaş, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjoonan, Naşibaţi aanji paşşer.

12 Bañaan banjaan bajuban balun kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kë banşaan ajuban bti aşë me bgah bi Moyit, aţëpna ţi bgah mënţ kawayëş baka. 13 Na manjoonan, mënţ bañaan banjaan balin ţi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ bawoon baţool ţi kadun ki Naşibaţi, banjaan bado uko wi bajakuŋ bakluŋ kawo baţool ţi këş ki nul. 14 Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday, banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuŋ bdidi baka, baji badiiman kë bawo na bgah mënţ ţi ŋhaaş ŋi baka. 15 Baji badiiman hënk kë uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ upiitana ţi baka meet, ŋhaaş ŋi baka ŋaji ŋaţup baka me uko wi badoluŋ uwuţi këme uwo unuura. Nşal ŋi baka kak ŋaji ŋaţup baka uko me uwuţi këme unuura. 16 Hënk, uko mënţ uluŋ kapën wal wi Naşibaţi aktëpnun ţi Yetu Krittü jibi nţupun ţi *Uţup Ulil Unuura, kawayëş bañaan bti ţi iko yi ameeruŋ baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

17 Kë iwi, injakuŋ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naşibaţi, 18 iji ime uko wi aŋaluŋ, apaţëş bnuura na buţaan ţiki bgah bi Moyit bayuuju wa. 19 Ifiyaar kë iwoon kado kaţon nakuul abot awo unkaniya pa bañaan banwoon ţi bdëm. 20 Işal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ţiki işal kë ţi bgah ime iko bti, ime manjoonan. 21 Kë wi işaan ajukan bandukiin, we ukaan kë iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiş aşë ji kkiiş! 22 Iji kneenan pjuban pi piinţ aşë ji kjuban pjuban pi piinţ! Ipok bado kadëman itu aşë ji kya du dko di iwoon kajej da bţijar! 23 Iji

knahna bgah ašë ji kwalan Našibaṭi wal ijaan kwo iinji kṭaş ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Našibaṭi uji : “*Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Našibaṭi.*”✧

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuṅ, pwala katëmp pi nu paka udooni. Kë woli iinkdo uko wi bgah bajakuṅ, iwo ṭi kēs ki Našibaṭi ji anwoon aanwala katëmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kë woli banwoon baanwala katëmp baṭaş uko wi bgah bajakuṅ, bawo ji banwaliin katëmp ṭi kēs ki Našibaṭi. ²⁷ Anwoon aanya katëmp ašë do uko wi bgah bajakuṅ aluṅ kadiiman kë iduknaanaa, iwi inwoon iinji kṭaş bgah mēṅ wi badoon apiit ba awulu kë ibot awala katëmp. ²⁸ Mēṅ pwala katëmp pakkaan ṅaan awo nayuday na manjoonan, kë katëmp kaanwo uko unkwinaniin ṭi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo ṅaan i uhaaş wi nul uwoon ṭi Našibaṭi. Kë pwala katëmp na manjoonan paanwo pfal kantomntën jibi bapiitun ṭi bgah pawo pṭëlēs uhaaş pi Uhaaş wi Našibaṭi ujaan udo. ṅaan anwoon haṅ aji yeenkna kabeeb du Našibaṭi, mēṅ ṭi baṅaan biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi baṅaan bṭi

¹ Kë ṭuṅ keeri di di nayuday apelnun bandukiin? Pwala katëmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukal biki Našibaṭi ahankanun iko yi aṭupun. ³ Kë hēnkuṅ? Woli balon ṭi baka baanfiyaara, uko mēṅ kado Našibaṭi awo aankdo

✧ **2:24** Natenan ṭi Itayi 52.5.
padiiman kë ṅaan awo nayuday.

* **2:25** Pwala katëmp pajaan

uko wi ajakuŋ i? ⁴ Nin, bañaan bti bawo i kame
 kë Naşibaţi aji do uko unjoonanun, kë ñaan najën
 andoli awo na nŋilan. Hënk di di *Dayiţ aţiiniin na
 Naşibaţi aji : « *Imeeţana pwo naţool ţi iko yi iktupun*
kafaŋna woli blaţar bawoo.✧ » ⁵ Kë woli buţaan
 di ɲdoluŋ dayuuj bnuura kë Naşibaţi awo naţool,
 we uwoon wi pţup ba? Woli Naşibaţi adiiman nja
 udeebul, aankpën ţi pwo naţool i? Kë nşaan aţiini
 jibi ñaan najën ajaan aşal. ⁶ Name kë mënţ hënk
 da! Woli aanwo naţool, hum di akhilanun keeri
 kawayëş umundu? ⁷ Kë wi nŋilan naan ɲakaan
 kë manjoonan mi Naşibaţi manwinanaa abot adi-
 iman mndëm mi nul, we ukaan keeri kë nduk-
 naanaa wi njubanun? ⁸ Keeri we ukaan kë ɲënhil
 kaji : « Nawulan ɲdo buţaan, bnuura başë babi?
 » Aa, bañaan balon badiihën aji nji djukanun
 uko mënţ. Bakaŋ mënţan balun kakoba kakob ki
 bataaŋanaanun.

Nin alon aanwo naţool

⁹ Kë we wa keeri? Nja bayuday ɲpel bandukiin
 i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman kë bañaan
 bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, bawo
 bti bañaan banjaan bajuban. ¹⁰ Upiitana ţi Ulibra
 wi Naşibaţi aji :

« *Nin ñaan naţool aanwoo, nin alon.*

¹¹ *Nin ñaan alon aanwo na uşal,*
nin ñaan alon aankla Naşibaţi.

¹² *Bañaan bti badek Naşibaţi kafet,*
bagakandër aneem.

Nin alon ţi aanji do bnuura
aandoo wo wo aoolan.

✧ 3:4 Kañaam 51.6.

13 *Kaṭuṭ ki baka kawo ji btuur bi bahaabëşuŋ,
pndemënt pi baka patum na kaguuru,
bawo na bnunk bi upula ṭi iduuj.*

14 *Mntum mi baka mantum na bkarad na ṛṭup
ṛjooṭ*

15 *batar ṭi pfiŋ ṛñaan.*

16 *Baji batok kabot kaduk pwuṭan dko di baṭëpaŋ.*

17 *Baamme jibi bakdoli kawoona ṭi btiinkar.*

18 *Bañoom Naşibaṭi bnuura »☆*

19 Kë ṛşë me bnuura uko bti wi bgah* bajakuŋ, baṭup na banwoon i kaṭaş ba, bañaan bti bahilna bayomp başë bayikrën kë baduknaana bti ṭi kadun ki Naşibaṭi. 20 Ukaan kë nin ṛñaan aanhil kawo naṭool ṭi kadun ki Naşibaṭi ṭi pṭaş bgah ṭañ: na manjoonan, bgah bado ṭañ ṛñaan ame kë aji juban.

Pkak naṭool ṭi këş ki Naşibaṭi

21 Kë hënkun Naşibaṭi aşë diiman nja jibi akdolun nja ṛwo baṭool ṭi kadun ki nul, bë aankṭëpna ṭi *bgah bi Moyit ; ahon nja uko wan undiimaan ṭi ṛlibra ṛi bgah na ṛi baṭuparul. 22 Naşibaṭi aji do bañaan bawo baṭool ṭi kadunul wi bafiyaaruŋ Yetu *Krittu. Aji do haŋ pa bañaan bti banfiyaaruŋ Krittu bawo baloolan ṭi kadunul. 23 Na manjoonan, bañaan bti bajubani, alow Naşibaṭi awaan mndëm mi nul. 24 Naşibaṭi awul bañaan bnuura wi akakanuŋ baka baṭool ṭi kadunul bë baanluki. Aṭëpna ṭi Yetu Krittu abuuran baka ṭi pekadu. 25-26 Ayil Yetu kë atul pñaakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. Hënk, Naşibaṭi adiiman bañaan

☆ **3:18** Natenan ṭi Kañaam 36.2. * **3:19** Bgah : Bgah ṭi baṭiiniyaan iko bti inwoon ṭi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaṭi.

bti kë awo natool wi amiirun, awo aankob bambiin ajuban tfa. Akak adiiman bañaan bti pwayeş ptool pi nul hênkuñ wi awoon natool abot ado kë banfiyaarun Yetu bti bawo batool.

²⁷ Nwo keeri kado kahomp hênkuñ i? Nin! we ukaan? Tiki mênş ptaş bgah pakaan kë nbuuri, pfiyaar pi nfiyaarun *Krittu pa. ²⁸ Hênk nwin kë ñaan aji wo natool ti kadun ki Naşibaţi woli afiyaari, mênş ptaş bgah pakaan. ²⁹ Kë nşë hepar, Naşibaţi awo Naşibaţi i bayuday tañ i? Aanwo kak Naşibaţi i banwoon baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaţi i banwoon baanwo bayuday. ³⁰ Naşibaţi awoha aloolan, kë uko uloolan tañ uwoon wi pdo kawoona natool ti kadunul. Bañaan baji bawo batool ti kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday këme woli baanwo bayuday. ³¹ Kë hênkuñ, woli ndiiman kë pfiyaar pawoonun, nwo biki kaşilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli nfiyaar na manjoonan, wi wi njaan ntaş bgah na manjoonan.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaarun

¹ Kë hênkuñ, we wi nkjakun keeri ti *Abraham i nwoonun ti kabuka? We wi Naşibaţi ayuujulun ti pwo natool pi nul? ² Woli iko yi Abraham adolun ikaan lah kë awo natool ti keş ki Naşibaţi, ahinan kahomp. Kë uşë wo uunwo hañ. ³ Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaţi upiit aji : « *Abraham ahaţ ti Naşibaţi ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* » ⁴ Ñaan alemple, baluk bi ajaan ayeenk baanwo wo uşen : aleep lemp ayeenkna baluk mênş. ⁵ Kë ñaan aşë wo aanhinan kado Naşibaţi

aji awo natool tiki alemp uko ulonj tañ. Naşibaţi aji dinan kë bañaanj bambiinj apoka bawo batool wal wi bafiyaarulunj tañ. ⁶ *Dayiţ kak aţiiniyaanunj mnlilan mi ñaanj i Naşibaţi ajakunj aji awo natool tı kadunul bë aanten iko yi adolunj, aji :

⁷ « *Banuurandëni biki Naşibaţi amiirunj pjuban pi baka,
apënan ipekadu yi baka.*

⁸ *Anuurandëni, ñaanj i Naşibaţi awoonj aanten pekadu di adolunj.* »[☆]

⁹ Kë pnuurandën mëntj, pawo pa banwaliinj katëmp këme pawo kak pa banwoonj baanwala ka? Jëm nbaa ji ji tı kë *Abraham ahaţ Naşibaţi ukaanj kë Naşibaţi aji awo natool tı kadunul. ¹⁰ Kë lum di di Naşibaţi ajakunj aji awo natool tı kadunul ba? Wi awaliinj katëmp wa, këme ji abi ado kawala katëmp? Ji abi ado kawala katëmp Naşibaţi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katëmp kë pawo uko ulonj unkyuujunj kë Naşibaţi adobi dolaara do kë awo natool tı kadunul wi afiyyaarulunj. Kë hënk di akakunj aşin bañaanj bti banwoonj baanya katëmp aşë fiyyaar Naşibaţi, Naşibaţi aji bawo batool tı kadunul. ¹² Awo kak aşin banwaliinj katëmp, banwoonj baanliinj tı pwala katëmp tañ bakak aţaş pfiyyaar pi Abraham aşin nja afiyyaarunj ji abi ado kawala katëmp.

¹³ Naşibaţi ahonj tfa *Abraham na pntaali pi nul aji balunj kayeenk umundu. Mëntj ptaş *bgah pakaanj kë Naşibaţi ahonja, pfiyyaar pi afiyyaarulunj pakaanj kë adinan aji awo natool tı kęş ki nul.

¹⁴ Woli ptaş bgah tañ pakţuunj ñaanj ayeenk iko

[☆] **4:8** Kañaam 32.1-2.

inuura yi Naşibaţi ahoŋuŋ, pfiyaar pawaan keeri udooni, kahon ki Naşibaţi kakuţ kawaan udooni. ¹⁵ Kë uşë wo uunwo haŋ, bgah baji bado Naşibaţi adeebaţër ñaan jibi awoon aantaş ba, kë bgah başale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hënk, ći pfiyaar di di ñaan ajaan ayeenkna kahon ki Naşibaţi. Kahon mëntş kawo uţen unkwoon pa bampënnuŋ ći *Abraham bti, mëntş pa banktaşuŋ *bgah tañ, uwo pa banfiyaaruŋ bti jibi Abraham afiyaaruŋ. Abraham awo aşin nja bti.

¹⁷ Naşibaţi aji na Abraham ći Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo aşin kntaali ki ŋtaak ŋtum*✧. » Awo aşin nja ći kadun ki Naşibaţi i afiyaaruŋ, Naşibaţi anjaan awul bankeţuŋ ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaţ wal wi mnhaţ manwoon maankak awo, afiyaar aşë kak aşin kntaali ktum jibi Naşibaţi abiin aţupa aji : « *Jibi njah ŋatumuŋ, hënk di babuku bakluŋ katum*✧. »

¹⁹ Aya pka ŋşubal iñeen-week aşë fiyaaraara fiyaar Naşibaţi bë aanwutan nin wi atenun uleeful undoon abi kaya ya pkeţ akuţ aten Faara aharul anwoon aankak ahil kabuk ; ²⁰ amëban ći uko wi Naşibaţi ahoŋuluŋ, aanwo na ŋşal ŋtëb ; abaa ţëp ţëp afiyaara maakan, adëmana. ²¹ Afiyaar na manjoonan kë uko wi Naşibaţi ahoŋuŋ bti, aka mnhina mi pdo wa. ²² Uko mëntş ukaan kë *Naşibaţi aji awo natool ći kadunul*. ²³ Kë woli *Ulibra wi Naşibaţi uji Naşibaţi aji awo natool, mëntş pa ul aloolan a tañ ; ²⁴ ŋţup mëntş ŋawo pa nja kak, ŋnfiyaaruŋ kë Naşibaţi anaţanuŋ Yetu ći pkeţ ukaan kë aji ŋwo batool ći keş

✧ 4:17 Ujuni 17.5. ✧ 4:18 Ujuni 15.5.

ki nul. ²⁵ Yetu mēnt awulaniin pa ipekadu yi nja, anaṭa ṭi pkeṭ ṅhilna ṅwo baṭool.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ Kē hēnk keeri, wi pfiyaar pi nja padoluṅ kē ṅwo baṭool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, ṅṭēpna ṭi Ajugun Yetu *Krittu awo ṭi mnjeeh na Naṣibaṭi. ² Nfiyaar Yetu Krittu ukaaṅ kē Naṣibaṭi awul nja bnuura bi nul bi ṅmēbanuṅ aliint. Nlilan ṭiki ṅme kē nyeenk kafah ṭi mndēm mi Naṣibaṭi. ³ Ndoo ji ṅlilan woli ṅwo ṭi unoor ṭiki ṅme kē unoor uji uṭij kamiir, ⁴ kamiir mēnt kaji kaṭij pmēban kaliintan ṭi unoor, kē pmēban mēntan paṭi paṭij mnhaṭ. ⁵ Mnhaṭ maanji manguur ṅaaṅ nin. Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Uhaaṣ wi nul wi awuluṅ nja, aṭuman uṅalul ṭi ṅhaaṣ ṅi nja.

⁶ Na manjoonan, wi ṅwoon ṅēndobi hinan pbuuran ṅleef ṅi nja, wi wi *Krittu akeṭaruṅ nja ṅmpokuṅ Naṣibaṭi, ṭi wal wi Naṣibaṭi adatuṅ. ⁷ Utam maakan pkeṭar ṅaaṅ, adole wo naṭool. Kē ṅaaṅ aṣē hinan katēṅ pkeṭar ṅaaṅ anwoon nanuura na manjoonan. ⁸ Uko unkyuujun kē Naṣibaṭi aṅal nja maakan uwoon kē wi ṅhumuṅ ṭi pekadu, Krittu akeṭ pa nja. ⁹ Krittu atul pṅaaṅ pi nul pa nja ukaaṅ kē Naṣibaṭi aṅi ṅwo baṭool ṭi kēṣ ki nul, abaa do do hum kado kawo aankluṅ kalowan nja udeeb wi Naṣibaṭi? ¹⁰ Woli wi ṅbiin awo baṣoorad Naṣibaṭi, akak ṭi ploolan na nja wi Abukul akeṭuṅ pa nja, hum di di akwoon aankbuuran nja wi anaṭiin ṭi pkeṭ. ¹¹ Kē uṣē wo uunliṅ ṭi waṅ, Naṣibaṭi ado nja kē ṅlilani ṭiki Ajugun Yetu Krittu ado nja kē ṅwo hēnkun ṭi ploolan na Naṣibaṭi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kë pjuban pi ñaañ aloolan, *Adam, pañij pekadu ti umundu, kë pekadu mēnt datij pkeṭ. Hēnkuñ bañaañ bti bajubani, awo i kakeṭ bukal bti.

¹³ Pjuban pawo ti umundu ji *bgah bi Moyit babi bado kawo. Kë jibi bawoon baando bi wo, Naşibaṭi aanji mēban pjuban. ¹⁴ Kë du wal wi Adam te wal wi *Moyit, pkeṭ papeli, padoo diiman mnhina mi pa ti banwoon baanjuban ji Adam ampokuñ pdo uko wi Naşibaṭi ajakuluñ.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ Kë pjuban pi Adam paşë wo paanhilan kanaamntēn na uṭen wi Naşibaṭi aṭenuñ. Na manjoonan pjuban pi ñaañ aloolan paṭu kë bañaañ batum bakaṭi ; kë bnuura bi Naşibaṭi başë dēm apel uko mēnt. Uṭen wi aṭēpnun ti ñaañ aloolan, Yetu *Krittu aṭen bañaañ udēm apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaṭ maakan na uṭen wi Naşibaṭi. Naşibaṭi awayeş pekadu dlolan, kë pwayeş mēnt paşë tij kakob. Kë uṭen wi Naşibaṭi uşë do kë amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi ñaañ aloolan pado kë mnhina mi pkeṭ manwinanaa, na manjoonan ñaañ aloolan mēnt un akaañ. Kë ti Yetu Krittu aloolan kak nşë yeenk apelan : bañaañ bti banyeenkuñ bnuura bweek maakan bi Naşibaṭi ado baka kë bawo baṭool. Krittu ado baka kë bawat pkeṭ kakaana ubida wi mnṭo.

¹⁸ Hēnk, pjuban ploolan pi Adam pado kë bañaañ bti baduknaanaa ; kë hēnk kak di di udo utool uloolan wi Krittu adoluñ uṭijun bañaañ ubida, kë bawo baṭool. ¹⁹ Ti ppok ptiink pi ñaañ aloolan, bañaañ batum baneej ti pekadu ; kë ti ptiink Naşibaṭi pi ñaañ aloolan, bañaañ batum bakak baṭool ti kadun ki Naşibaṭi. ²⁰ *Bgah babii, hēnk kë pekadu

daşë tuma tum, kë dko di pekadu datumuñ, bnuura babi atum apel. ²¹ Hënk, jibi pjuban padiimanuñ mnhina mi pkeţ, hënk kak di di Naşibaţi aţëpnunţ  i Yetu Kritt  Ajugun awul nja bnuura bi nul,  hilna  wo ba ool  i kadunul,  wat pekadu  kaana ubida wi mn o.

6

Ubida na Kritt 

¹ K  we wi  kjakuñ keeri?  wo kaduka  i pjuban kayeenkna bnuura btum bi Naşibaţi i? ² Nin!  keţ pa pjuban pi nja, hum di di  hinanuñ keeri kaduka  i pjuban? ³ Naamme k  nja bti  nyeenknuñ batitmu  i Yetu *Kritt ,  yeenk yeenk batitmu  i pkeţ pi nul i? ⁴ Wi  yeenkuñ batitmu,  keţ amoya na a kahilna jibi ana iin  i pkeţ  i mnd m mi Aşin,  wo  i ubida uhalu.

⁵ K  wi  kakuñ baloolan na Yetu  i pkeţ pi nul,  luñ kakak baloolan na a kak  i pna a  i pkeţ pi nul. ⁶  me k   naaŋ i  biin awo apaŋana na a, uleef unwoon  i mnhina mi pekadu uhilna utoka, h nk  wutna kawo  i mnhina m n . ⁷  me k   naaŋ anke uñ abuur pekadu. ⁸ Wi  ke uñ na *Kritt ,  me bnuura k   luñ kaka ubida na a. ⁹  me k  Kritt  anna iin  i pkeţ, aankak ake , pke  paankak ahinana. ¹⁰ Wi Kritt  ake uñ, ake  kap nanaan pekadu byaaş bloolan ; k  h nkuñ wi awoon najeb, aka ubida pa Naşibaţi. ¹¹ K  an kak h nk di nawoon kaşal kaji nake i, k  pekadu daankak a onjan, na  pna  i Yetu Kritt  aka ubida pa Naşibaţi.

¹² Nakwut keeri pekadu da on uleefan, uleef unwoon i kaluñ kake  ; nawutan kado ka aş iko iwu aan yi uleefan u aluñ. ¹³ Nakwut nin dko dlon

ti uleefan dawo ti pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaŋiŋ ti pkeŋ aka ubida, naŋepən ŋep nawul Naŋibaŋi ŋleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ti kadun ki Naŋibaŋi. ¹⁴ Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko ulonŋ ti an : naankak awo ti mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo ti bnuura bi Naŋibaŋi.

Pdo uko unwoon utool

¹⁵ Kē we wi ŋwoon kado ba? Wi ŋwoon ŋenwo ti mnhina mi *bgah bi Moyit awo ti bnuura bi Naŋibaŋi, ŋwo kaduka ti pekadu i? Nin, mēntŋ hēnk da. ¹⁶ Naamme kē woli nawutar uleefan ŋaaŋ alonŋ kē awo naŋih i nan, naji nawo ti mnhina mi nul i? Woli pekadu di di nawutarunŋ uleef, daji daŋij pkeŋ, woli Naŋibaŋi a, naji nawo baŋool. ¹⁷ Nawulēn ŋbeeb Naŋibaŋi : An nambiinŋ awo ti mnhina mi pekadu, nakak hēnkunŋ aŋaŋ na ŋhaaŋan bti pjukan pi nayeenkunŋ. ¹⁸ Hēnkunŋ nabuur ti pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

¹⁹ Mēnkhoñ na an ŋiki naando bi hil pyikrēn. Nawo ŋfa baŋaaŋ baŋtuunŋ ŋhaaŋ ŋi baka bti ti iko iŋop na pjuban, hēnk naji nabi pok pok pŋaŋ Naŋibaŋi ; kē hēnk kak di di nawoonŋ hēnkunŋ kaŋu ŋhaaŋan bti ti pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. ²⁰ Wi nabiinŋ awo ti mnhina mi pekadu, naando ji naŋal kaji nawo kado iko itool. ²¹ We wi nakaanŋ wi nadolonŋ iko yi, yi nakkowariinŋ hēnkunŋ ba? Iko mēntŋ iŋij pkeŋ. ²² Hēnkunŋ wi nabuurunŋ pekadu akak alempar Naŋibaŋi na ŋhaaŋan bti, uko wi nakkaanŋ uwo ubida uyimanaan na pka ti ubaañsaani ubida wi mnŋo. ²³ Aa, pjuban paji paŋij

pket, kë uko wi Naşibaţi aşaaŋ aji ʒen uşë wo ubida wi mn̄to ʒi Yetu Krittü Ajugun.

7

Plempar Naşibaţi phalu

¹ An bayiṭ naan, dme kë name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kë bgah bawo pa ñaaŋ ado kaṭaş ba wal wi awoon aando bi keṭ. ² Nawulën nten ʒi uko wi bniim : bgah baji ñaaṭ awo kawo na ayinul te ukeṭul. Wal wi akkeṭuŋ, awo najeeh, ³ ahilan kaniimar na ñiint alon. Aşale ya na ñiint alon nampaṭi wal wi ayinul ahumuŋ najeb, aanwo ʒi bgah.

⁴ An bayiṭ naan, hënk di uwoon pa an kak. Nawo hënküŋ biki *Krittü, pkeṭ pi nul pabuuranan ʒi mn̄hina mi *bgah. Nawo bajeeh hënküŋ ahinan kawo biki Krittü, annaṭiŋ ʒi pkeṭ, kahilna kalil Naşibaţi. ⁵ Wi n̄biŋ aṭaş iko yi n̄leef n̄i n̄ja n̄aŋaluŋ ʒaŋ, pekadu daji daṭëpna ʒi bgah kado n̄ja n̄jal pdo iko iwuṭaan itum injaan itij pkeṭ. ⁶ Kë n̄şë wo n̄ënkak awo hënküŋ ʒi mn̄hina mi bgah. N̄wo ji bañaan bankeṭuŋ, kë bgah baankak aka mn̄hina ʒi n̄ja. Uhaaş wi Naşibaţi udo kë n̄hinan plempara ʒi udolade uhalu ; awo n̄ënkak awo ʒi mn̄hina mi *bgah bi Moyit ʒi ʒfa.

Pgut na pekadu

⁷ Kë we wi n̄woon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ʒi uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mënt hënk da. Kë uşë wo woli mënt *bgah ba lah, mënkme uko unwoon pekadu. Woli mënt bgah bajakuŋ lah *wutan kañeebar bka bi ñaaŋ*✧, mënkme uko unwoon

✧ 7:7 Natenan ʒi Ppën 20.17; na ʒi Pleşan 5.21.

pñeebar uko wi ñaañ. ⁸ Pekadu daṭëpna ɥi uko wi bgah baṭuunɥ pdo adolën kē nji kañeebar iko itum impaṭi. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeṭi. ⁹ Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kē wi mmehañ me uko wi bgah bajakuñ, kē pekadu daṣë buka, ¹⁰ kē nṣë keṭ. Hënk, bgah banwoon i kawulën ubida babaa ṭëp ṭëp aṭijën pkeṭ. ¹¹ Pekadu daṭëpna ɥi uko wi bgah baṭuunɥ pdo aguurnën, kē uko mënṭ ukaañ kē nkeṭi. ¹² Kē hënk di bgah bayimanuñ, iko bti yi bgah bajakuñ kē iwo itool akuṭ anuura. ¹³ Kē uko unnuuriin mënṭ, ukakhënkunɥ uko unjaañ ufiñ pa nji i? Nin! Mënṭ hënk da, pekadu daṭëpnuñ ɥi uko unuura aṭijën kahilna kadiiman uko unwoon pekadu. Pekadu daṭëpna ɥi uko wi bgah baṭuunɥ pdo adiiman pyiban pi da.

¹⁴ Nme kē *bgah bawoona du Naṣibaṭi, kē nji nṣë wo ñaañ najën awaapana kawo ɥi mnhina mi pekadu ¹⁵ Na manjoonan, mënji kame uko unkaañ kē nji kado iko yi njaañ kado. Mënji kado iko yi nñaluñ pdo, dji kado yi mpokuñ. ¹⁶ Kē woli mënñal pdo iko yi nji kadoluñ, udiiman kē dyikrën kē bgah banuura. ¹⁷ Aṣë wo mënṭ nji ɥi uleef naan djaañ kado hañ, pekadu danwoon ɥi nji meetṭ da. ¹⁸ Dme kē bnuura baanwo ɥi nji, baanwo ɥi ñaañ najën i nwoon. Dji kañal pdo bnuura kaṣë wo mënji kahinan. ¹⁹ Mënji kado bnuura bi nñaluñ kabaa ṭëp ṭëp kado buṭaan di nwoon mënñali. ²⁰ Kē hënk, woli mënñal pdo iko yi nji kadoluñ, udiiman kē mënṭ nji dwoon ankdoluñ ya, pekadu danwoon ɥi nji meetṭ da.

²¹ Nji nñaluñ pdo bnuura bi *bgah bajakuñ, dwin uko wi : buṭaan bi bi njaañ kado. ²² Ddinan

na uhaaş wi naan bti ʔi uko wi bgah bi Naşibaʔi bajakuŋ, ²³ aşë wo ʔi uleef naan meetʔ na uko ulonʔ unjaanʔ ugut na bgah bi mmeenʔ aji bawo bnuura, kadolën nkak nakalabuş i pekadu danjaanʔ daʔonjen. ²⁴ Ni nji nwuʔëni! In aklunʔ kabuuranaan ʔi uleef wi, unwoonʔ wi pkeʔ? ²⁵ Dbeeb Naşibaʔi! Aʔëpna ʔi Yetu *Krittu abuuranaan.

Hënk na uhaaş wi naan bti dji kaʔaş bgah bi Naşibaʔi, kë ʔi uleef wi naan nşë wo ʔi pʔaş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaʔi ujaanʔ uwul

¹ Woli iwo ʔi ploolan na Yetu *Krittu, Naşibaʔi aanklunʔ kaji keeri kë iduknaanaa. ² Hënkunʔ iʔaş *Uhaaş wi Naşibaʔi unjaanʔ uʔëpna ʔi Yetu Krittu kawulu ubida, ubuuraniinʔ pekadu na pkeʔ*. ³ *Bgah bi Moyit baanhil pdo hanʔ, ʔiki iko yi uleef wi nja unʔaluŋ ido kë bgah baanka mnhina manʔ. Kë Naşibaʔi aşë buuran nja wi ayilunʔ Abukul abi ji ñaanʔ najën abot awo bʔenjan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. ⁴ Naşibaʔi ado uko wanʔ, uko wi bgah bajakuŋ uhilna udolana kadiimanaan kë Naşibaʔi awo natool. Uko mënʔ uwo pa nja njenkʔaşunʔ Uhaaş wi nul awo njenkʔaş iko yi uleef wi nja unʔaluŋ.

⁵ Bañaanʔ banjaanʔ baʔaş iko yi nleef ʔi baka nʔanʔaluŋ baji başal ikow yi baka ʔañ. Kë bañaanʔ banjaanʔ baʔaş *Uhaaş wi Naşibaʔi başë ji başal iko

* **8:2** Naʔaş Uhaaş wi Naşibaʔi unjaanʔ uʔëpna ʔi Yetu Krittu kawulan ubida, ubuuranananʔ pkeʔ; ʔi nlibra nlonʔ bapiit aji dʔaş Uhaaş wi Naşibaʔi unjaanʔ uʔëpna ʔi Yetu Krittu kawulën ubida, ubuuranaanunʔ pkeʔ.

inwoon yi wa. ⁶ Woli n̄sal ni nja n̄taş iko yi n̄leef ni nja n̄nalun, n̄lun kakeş. Kē n̄sal ni nja n̄şale taş Uhaaş wi Naşibaţi, n̄wo na ubida n̄haaş ni nja n̄abot kaţoor. ⁷ P̄taş iko yi n̄leef ni nja n̄nalun pawo pgut na Naşibaţi; uleef wi nja uunji uţaş bgah bi Naşibaţi abot awo uundo hilan p̄taş ba. ⁸ Woli n̄naan aţaş iko yi uleeful un̄alun aanhilan kalil Naşibaţi.

⁹ Hēnkun naankak aţaş iko yi n̄leefan n̄nalun, naţaş *Uhaaş wi Naşibaţi, unwoon ŋi an. Bañaan banwoon baanwo na Uhaaş wi Yetu *Krittu, baanwo biki nul. ¹⁰ Kē Krittu aşē wo ŋi an. Hēnk, wi n̄leefan n̄adon awo ni pkeţ ŋiki najubani, Uhaaş wi Naşibaţi uwulan ubida ŋiki nawo batool ŋi kēş ki Naşibaţi. ¹¹ Kē woli uhaaş wi anaţanaanun Yetu ŋi pkeţ uwo ŋi an, annaţanun Yetu ŋi pkeţ alun kaţēpna ŋi uhaaşul unwoon ŋi an kawul n̄leefan n̄anwoon ni pkeţ ubida.

¹² An bayiţ naan, n̄enwo keeri kado kaţaş iko yi n̄leefun n̄nalun, n̄wo kado kaţaş uko wi *Uhaaş wi Naşibaţi ujakun. ¹³ Woli naţaş iko yi n̄leefan n̄nalun nalun kakeş. Kē woli Uhaaş wi Naşibaţi uţēnkan kē napok pdo iko yi n̄leefan n̄nalun nalun kaka ubida. ¹⁴ Bañaan biki Uhaaş wi Naşibaţi ukţonun ŋań bawoon babukul. ¹⁵ Uhaaş wi nayeekun uunkdolan nawo bajuuk bankŋi'ulun. Udolan kē nawo babak Naşibaţi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba†! Paap! » ¹⁶ Uhaaş wi Naşibaţi uţup nja ŋi n̄haaş ni nja kē n̄wo babakul. ¹⁷ Wi n̄woon babak Naşibaţi, n̄lun kayeenk uko wi ahonun. Woli n̄haj na Krittu, n̄lun kayeenk na a uko wi Naşibaţi ahonun, kawo ŋi mndēm na a.

† 8:15 Abba :ŋi uţup uaramayik dawoon Paap.

Mndëm manklun kabi

¹⁸ Dwın kē mnhaj mi nkhajun hēnkun maanhilan kalın na mndēm mi Naşibaţi aklun kayuuj  i nja.

¹⁹ Iko yi Naşibaţi apaşun iwo  i pyoonk maakan wal wi Naşibaţi akdiimanun banwoon babukul.

²⁰ Umundu utaran atool pya katoka bē mēnt wul unalun  al wa, Naşibaţi adolun han aşē wul wa mnhaţ ²¹ kē ulun kabuur ptoka, kaneej  i mnjeeh mi babukul baklun kaka  iki bawo  i mndēm.

²² Nme kē te hēnkun iko yi Naşibaţi apaşun bti iwooni awo  i mnhaj ji  aaţ ankyaan kabuk.

²³ Mēnt umundu  a  ukhajun, nja kak  nwoon na *Uhaaş wi Naşibaţi kē uwo u en uteek wi nul,  wooni  i  haaş  i nja mee  wi  woon maakan  i pyoonk Naşibaţi adiiman kē  wo babukul abot abuuran  leef  i nja.

²⁴ Mnhaţ mi  woonaanun mando kē  me kē  buuri. Kē woli  do bi win uko wi  ha un, mēnt mnhaţ ma. In akha un uko wi adoon abi win? ²⁵ Kē  şale wo  nwin uko wi  ha un  taman  i pyoonk wa.

²⁶ Jibi  bi şniin, *Uhaaş wi Naşibaţi uji u enk nja ; wi  woon  ēmme uko wi  k ehanut Naşibaţi, Uhaaş uji u ehan pa nja kaşē wo uunji u ēpna  i   up.

²⁷ Naşibaţi ammeen uko unwoon  i  haaş  i nja bti, adinan  i uko wi uhaaş wi nul ujakun  iki ujaan u ehand r ba aan biki Naşibaţi jibi Naşibaţi analun.

²⁸ Nme kē Naşibaţi aji lemp  i uko undoli pa bnuura bi ba aan bti ban alulun, bawo biki adatun pa uko wi analun pdo. ²⁹ Ba aan mēnt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, h nk, abukul aşē wo bajeen i babukul batum. ³⁰ Naşibaţi adu keeri ba aan biki adoon abi dinan dinan aji adati ; biki

aduun ado kë bawo ba tool ti kës ki nul ; biki adolon kë bawo ba tool adëman baka.

Pdëm pi uñal wi Naşibaţi

³¹ Kë we wi ηwoon kaţup ti uko mënţ bti? Woli Naşibaţi awo na nja, alon ahinan kaşoor nja i? ³² Ul anwoon aanneenan Abukul tootës, aşë wula pa nja bti. Wal wi Naşibaţi adoon ado han, hum di awoon aankţen nja kak ti bnuura bi nul iko bti. ³³ Kë in aktaparun bţup biki Naşibaţi adaton? Nin ñaan alon na manjoonan aanhili. Naşibaţi ajakun bawo ba tool, ³⁴ in ahilun keeri kaji baduknaanaa? Nin alon! *Krittu akeţ kë Naşibaţi anaţana ti pkeţ, kë awo hënkun ti kañen kadeenu ki Naşibaţi aţupar nja. ³⁵ Kë we ukpënanun nja uñal wi Krittu añalun nja? Phaajala, mnhaj, unoor, këme ubon, bwaan, këme iko injaan ido buţaan këme bñnar? ³⁶ Hënk di upiitaniin ti Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Iwi ikaan kë ηji ηñog pkeţ nfa na utaakal.*

Nwo ji ηkaneel ηi bakñooţun pya kafij. »[☆]

³⁷ Kë nşë wat iko mënţ bti ţiki *Krittu añal nja. ³⁸ Dwin kë nin uko ulon uunhil kapënan nja ti uñal wi Naşibaţi añalun nja : mënţ pkeţ pa këme ubida, ηwanjut, këme ηntaayi, mënţ nţa da këme faan, këme bankşihun, ³⁹ mënţ iko yi bko duuţ ya këme yi mboş uţeeh. Nin uko ulon umpaşaniin uunhil kapënan nja ti uñal wi Naşibaţi anţëpnun ti Yetu Krittu Ajugun añal nja.

9

Pdat pi Naşibaţi adaton Iţrayel

[☆] **8:36** Kañaaam 44.22.

1 *Krittu ame kë uko wi nji kabiin p̄tup uwo manjoonan ; mēnk̄tilan, kë *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ƚi nji udiiman kë uko wi nji kajakuŋ uwo manjoonan : 2 uhaaş wi naan ujootan maakan kë mbot ahaj maakan. 3 Ddoo hokan hokan Naşibaţi afēpēn nji ƚi uleef wi naan mbot nlow Krittu pa bnuura bi bayiŋ naan, biki pntaali pi naan. 4 Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuŋ awo biki Naşibaţi adatuŋ bawo babukul. Naşibaţi adiiman baka mndēm mi nul. Ado *bhoŋar na baka abot awul baka bgah bi nul na idolade yi pdēmanaan Naşibaţi na iko bti yi ahoŋuŋ. 5 Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeetaniiŋ. Kë ƚi pntaali mēnt̄ pi pi Yetu apēnnuŋ, ul ampeluŋ iko bti, awo Naşibaţi, awo na bnuura te mn̄to! Uwo haŋ.

6 Uko undoluŋ pntaali pi Itrayel kakşa uunwo kë Naşibaţi aando uko wi ahoŋuŋ. Uko unwoon uwo kë mēnt̄ bañaan biki Itrayel bti bawoon biki pntaali pi Naşibaţi. 7 Bañaan bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hēnk di di Naşibaţi ajakuŋ na Abraham aji : « *Bankpēnnuŋ ƚi Itaak ƚaŋ bakwoon pntaali pi nu.* »✧ 8 Mēnt̄ bampēnnuŋ ƚi Abraham bti keeri bawoon babuk Naşibaţi, biki Naşibaţi ahoŋuŋ aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul. 9 Uko wi ahoŋuŋ Abraham wii wi, aji : « *Dluŋ kabi ƚi pkili ƚi wal wi ; uŋēnk wal mēnt̄ Faara aharu abuk napoŋ ŋiint̄.* »✧

10 Kë uşē wo uumbaan hēnk. Naşalan *Rebeka : babukul batēb biki akaan na Itaak ateem nja bawo kbet. 11-12 Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura kēme uwuŋaan, Naşibaţi aji na Rebeka

✧ 9:7 Ujuni 21.12. ✧ 9:9 Natenan ƚi Ujuni 18.10.

aji : « Pntaali *pi naweek pabi kado kalempar pi nampoŋi*.✧ Naŝibaŋi aŝup haŋ kadiimanaan k  ul adatuŋ jibi aŋaluŋ, uunwo wo uko wi alon  i baka adoluŋ. ¹³ K  h nk kak di di Naŝibaŋi aŋiiniin  i Ulibra wi nul aji : « *Dŋal Yakob aŝ  pok  tawu* »✧

¹⁴ Nŋal keeri kaji Naŝibaŋi aanwo natool i? ¹⁵ Nin! Aŝup Moyit aji : « *Dmiir  naaŋ i nŋaluŋ pmiir, ka aga i nŋaluŋ ka aga* »✧ ¹⁶ Uko m nt  udiiman k  woli Naŝibaŋi adat  naaŋ, aanji ten  i uko wi  naaŋ m nt  k me wi ahiluŋ kado, m naga mi nul mankaaŋ k  aji data. ¹⁷  i Ulibra wi Naŝibaŋi, aji na *Farawuna naŝih i Ejiptu : « *K  uko unkaaŋ k  n u'u  i p sh uwo k  dŋal ka  pna  i iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kamee ana  i umundu bti.* »✧ ¹⁸ Iko bti iwoona  i uko wi Naŝibaŋi aŋaluŋ pdo, ahinan ka aga ba aaŋ k me kado baka batam ikow.

Udeeb na m naga mi Naŝibaŋi

¹⁹  naaŋ alon ahinan keeri kahepar kaji : « Hum di di Naŝibaŋi ahinanuŋ kadeeba  r nja wi ajaaŋ ado nja  do jibi aŋaluŋ  do? » ²⁰ K  n   hep-aran an bayit naan, na al aji nawo bahon kado kahepar Naŝibaŋi uko wi akdoluŋ ba? *P kar paji pahepar ambomanuŋ pa uko unkayi k  aboman pa na jibi abomand ruŋ pa i**? ²¹ Ambomanuŋ pa ahinan kaboman p kar pnuura na p kar pwu aan  i ufuu  uloolan wi awoonaanuŋ.

²² K  h nk kak di di Naŝibaŋi abiin aŋal pdiiman udeeb wi nul kabot kadiiman mnhina mi nul ba aaŋ bti bantaanuŋ na pyeenk kakob. A   baa

✧ **9:11-12** Ujuni 25.23. ✧ **9:13** Natenan  i Malaki 1.2-3. ✧ **9:15** Natenan  i Etekiyel 33.19. ✧ **9:17** Natenan  i Pp n 9.16. * **9:20** Natenan  i Itayi 29.16.

ṭep ṭep amiir baka. ²³ Ado haṅ wi adiimanuṅ jibi adëmuṅ maakan wi aṅagiin bañaan biki adatuṅ pa bawo ṭi mndëm mi nul. ²⁴ Nja ṅwoon biki Naşibaṭi adatuṅ mënṭ, ṅënwo bayuday ṭaṅ, banwoon baanwo bayuday bawo ṭi bakaan mënṭan. ²⁵ Hënk di di Naşibaṭi ajakuṅ na Hotea ṭi ulibra wi nul :

« *Bañaan banwoon baambi wo biki pntaali pi naan
kë nşë do baka bawo biki pntaali pi naan.*

*Bañaan biki nwoon mëmbaan kaṅala
kë nşë ṅal baka maakan. »*✧

²⁶ Akak aji na a :

« *Dji na baka,
naanwo biki pntaali pi naan
kë başë luṅ kadu'an*

babuk Naşibaṭi ajug ubida. »✧

²⁷ Kë hënk di di *Itayi *Naṭupar Naşibaṭi ajakuṅ na babak Itrayel :

« *Babuk Itrayel batum ji pyiw panwoon du kabaṅ ki
bdëk,*

kë bantiinku ṭi baka ṭaṅ bakdukiin kabuur.

²⁸ *Ajugun aluṅ kaṭaran ṭaran kado ṭi umundu
uko bṭi wi abiiṅ aṭup aji ado*✧. »

²⁹ Itayi akak aṭiini aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniin iko bṭi
aandukar nja lah bañaan baloṅ biki pntaali pi
nja*

ṅwoha ji biki ubeeka wi Fodom

kaba fuṭ jibi babaan biki ubeeka wi Gomora✧. »

³⁰ Kë we wi ṅwoon kate ṭi uko waṅ? Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon

✧ 9:25 Hotey 2.25. ✧ 9:26 Hotey 2.1. ✧ 9:28 Itayi 22.23.

✧ 9:29 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35.

baankla tfa pwo baťool ti kadun ki Nařibaťi, bakak baťool ti kadunul ti ki bafiyaara. ³¹ Kę biki Itrayel banklaaŋ pwo baťool ti kadun ki Nařibaťi aťępna ti bgah bi Moyit bařę wo baanhili. ³² Kę we ukaaŋ ba? Bařal aji ptař bgah pakťuun bawo baťool ti kęř ki Nařibaťi, baanyikręn kę bawo i kafiyaara. Bajot ti plaak panjaan pado bańaaŋ bahubta, ³³ Hęnk di di upiitaniin ti Ulibra wi Nařibaťi aji :

« *Tenan! Dťu plaak ploŋ du *Fiyon.*†

Plaak pa pdo bańaaŋ bahubta babot bajot.

Kę banfiyaaruŋ plaak męnt

bařę wo baankkowa nin. »

10

¹ An bayiť naan, uko wi nji nŋaluŋ maakan ti uhaař naan, uko wi nji kańehandęruŋ bayuday Nařibaťi, uwo babuur. ² Dme kę baŋala maakan, kę uŋal wi baŋaluluŋ uřę wo uunwo na kame, ³ baanyikręn jibi ajaan ado űaaŋ awo naťool ti kadunul. Balaana pwo baťool ti kadunul na iko yi bařaluŋ bukal ti űleef űi baka. Hęnk, bapok udolade wi nul wi ajaan aťępna kado bańaaŋ bawo baťool ti kadunul. ⁴ Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hęnkuŋ kę űban du *Krittu, banfiyaaruŋ bti bawoona baťool ti kadun ki Nařibaťi.

⁵ *Moyit ti uleeful adiiiman ti űpiit űi nul jibi űaaŋ ajaan aťępna ti ptař bgah kawo naťool aji : « *űaaŋ ankťařuŋ iko bti yi bajakuŋ, aka ubida unkwoonuŋ ti ba* »⁶ Kę uťup wi Nařibaťi aťupuŋ ti pwo naťool panwoonuŋ du pfiyaar uřę ji : Kdo kaji ti uřalu : « *In akluŋ kapaya baťi?* » Krittu aando bi wala wala

† 9:33 Fiyon; Dawo katim kalonj ki Yerutalem. ☆ 10:5 Bgah 18.5.

ti ba i? ⁷ Kdo kaji kak : « *In aklun kawala du bnjiir?* » Krittü aando bi naṭa naṭa ti pkeṭ i? ⁸ Kë we wi ujakun keeri? *Uṭup wu wun añogu, uwo ti mntumu, awo ti uhaaṣu.* ✧ Uṭup mēnt uwoon uṭup wi ṅkṭupun unjakun aji ñaan awo i kafiyaar. ⁹ Woli iṭup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar ti uhaaṣu kë Naṣibaṭi anaṭana ti pkeṭ, klun kabuur. ¹⁰ Na manjoonan, pfiyaar du uhaaṣ meet pajaan paṭij pwo naṭool, pṭup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun paji paṭij mbuur. ¹¹ Hēnk di di *Ulibra wi Naṣibaṭi ujakun: « *Bañaan bti banfiyaarulun baankkowa* ✧. » ¹² Hēnk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaan bti banṭuun mnhaṭ mi baka ti a. ¹³ Na manjoonan *anṭuun mnhaṭ mi nul ti Ajugun alun kabuur* ✧.

¹⁴ Kë hum di di bakṭuun mnhaṭ mi baka ti Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaarulun, wi bawoon baambaan katiinka uko wi nul? Hum di baktiinkun uko wi nul, wi nin alon awoon aanṭup baka wa? ¹⁵ Kë hum di di ñaan akṭupun baka wi bawoon baanyil nin alon? Kë hēnk di di Ulibra wi Naṣibaṭi ujakun: « *Natenan jibi unuuri pwin bañaan bankṭijun Uṭup Ulil Unuura!* » ✧

¹⁶ Kë mēnt bayuday bti baṣaan aṭaṣ *Uṭup Ulil Unuura. Hēnk, *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi ahepar aji : « Ajugun, in afiyaarun uṭup wi ṅṭupun? » ✧ ¹⁷ Pfiyaar paji pawoona ti uko wi ñaan atiinkun, kë uko wi ñaan atiinkun uwoona du uṭup wi *Krittü.

✧ **10:8** Pleṣan 30.12-14. ✧ **10:11** Natenan ti Itayi 28.16. ✧ **10:13** Natenan ti Yowel 3.5. ✧ **10:15** Natenan ti Itayi 52.7. ✧ **10:16** Natenan ti Itayi 53.1.

18 Kë nşë hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjoonan batiinki. Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Pdiim patiinkana ti umundu bti,*
ņţup ņaban du kabaņ ki umundu. »✠

19 Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit ateem ti uko waņ wi ajakuņ aji Naşibaţi aji :

« *Ddolan nakuj bańaaņ banwooņ baanwo pntaali pi naan,*
ddolan nadeebaţēr bańaaņ banwooņ baamme nin uko uloņ ti nji. »✠

20 *Iţayi Naţupar Naşibaţi adoo ņoom aji Naşibaţi aji :

« *Banwooņ baankla'ēn bawinēn,*
dwinana du banwooņ baanheparaan. »✠

21 Kë ti uko wi Itrayel aşē ji : « *Ŷwal bti, ddek kańen bańaaņ banwooņ baantiinkēn abot atam ikow.* »✠

11

Mńaga mi Naşibaţi ańagiņ pntaali pi nul

1 Dhepar keeri : Naşibaţi apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ti uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pşini pi *Benyamin. 2 Naşibaţi aampok pntaali pi nul pi adooņ abi dat dat. Jēm name uko wi *Ulibra wi Naşibaţi upiitun ti dko di *Eli aņomanun du Naşibaţi ti uko wi Itrayel? 3 Aji na a : « Ajugun, bafiņ *baţuparu akuţ atok iliit yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiin kē bakak aņal kafinēn. »

✠ 10:18 Kańaam 19.5. ✠ 10:19 Natenan ti Pleşan 32.21. ✠ 10:20 Natenan ti Iţayi 65.1. ✠ 10:21 Natenan ti Iţayi 65.2.

⁴ Kë Naşibaţi aşë teema aji : « *Ddat başaşar naan iñeen-week ŋyaaş iñeen paaj na uloŋ (7000) banwoon baandëman *Baal.* »[✧] ⁵ Kë hënk di uwoon hënkun. Naşibaţi ŧi mñaga mi nul adat baloŋ bantiinku kë bawo biki nul. ⁶ Adat baka ŧi mñaga mi nul, mënŧ iko yi badoluŋ ikaan ; woli hënk da lah, mñaga mi Naşibaţi maankwo mi manjoonan.

⁷ Kë we wi ŋwoon kamëban ŧi uko waŋ? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaan, biki Naşibaţi adatuŋ ŧañ bawinuŋ wa. Kë bandukiin başë dënëŧ ŋhaaş. ⁸ Hënk di di upiitaniin ŧi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Te nŧa Naşibaţi ado ŋhaaş ŋi baka kë ŋadënëŧi kës ki baka kaankak awin, ibaŧ yi baka iinktiink.* »[✧]

⁹ Kë *Dayiŧ naşih akak aji :

« *Pde pi baka pawoon bŧaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bataananaanuŋ.*

¹⁰ *Dolan kës ki baka kafël bado bakak bakuul dolan baka bado kajiŋ ŋwal bti*[✧]. »

¹¹ Kë nşë hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknaŧa nin i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. ¹² Kë woli phubta pi bahubtiin pado kë bañaan bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pjot pi baka pado kë ŋŧaak bti ŋayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ŧi mbuur pawoon paankŧij?

¹³ An nanwoon naanwo bayuday dŧupan hënkun; nji dwoon *nanjañan i Naşibaţi ayiluŋ du an, dji

✧ **11:4** 1 Başih 19.10,18. ✧ **11:8** Natenan ŧi Pleşan 29.3. ✧ **11:10** Pleşan 29.3; İtayi 6.10; 29.10.

kalilan maakan pdo ulemp unwoon wi naan, ¹⁴ tiki dnjal pdo bañaan biki pntaali pi naan bakujan, balon ti baka bahilna babuur. ¹⁵ Wi Naşibaţi apokun biki *Itrayel, bandukiin bahilan akak du a. H nk, woli Naşibaţi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida bankeţun keţ.

¹⁶ Woli bawul Naşibaţi pde pteek, pde pandukiin bti payimani. Woli intaañ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. ¹⁷ Itrayel dawo ji bko bi mnoliwera bi batepiin bi Naşibaţi afalun inah ilon ; a   tu iwi inwoon iinwo nayuday ti dko di bafalnuŋ ya, ihilna iyeenk pñaak pankwoonun du kantaañ ki bko. ¹⁸ K  i   wo i kawut kaşal kaji ipel inah infalaniin yun. Leşan  a  k  m nt iwi iţjanun intaañ yi bko m nt, yul iţjaniin.

¹⁹ Dme k  iji inah m nt ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiin awo. ²⁰ H nk da. Inah ifalana falana tiki yaanfiyaari, k  iwi i   wo dko di iwoon tiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp,  epan  ep ido kalipara. ²¹ Woli Naşibaţi ap nan inah inwoon yi nul, hum di awoon aanhil pdo haŋ kak na iwi ba?

²² H nkuŋ iwin jibi Naşibaţi ahiini kawul  naaŋ bnuura na jibi ahiini kakob  naaŋ. Aweţan banjo-tun a   wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman am ban bnuura bi nul. Woli iindo haŋ, ap nanu ti dko di iwoon. ²³ K  bukal, woli baanduka ti ppok pfiyaar bakak du di babin awo  fa, tiki Naşibaţi aka mnhina mi pkakan baka da. ²⁴ Iwi, iwo kanah ki bko bpaajal ki Naşibaţi afalun abi tu ti bko bi nul bi atepiin. K  bayuday, bawoon inah yi bko bi batepiin  pi bun. Naşibaţi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoon bi baka.

Mbuur mi Itrayel

²⁵ An bayiṭ naan, mēnṅal an nawoonṅ naanwo bayuday nado kahomp. Hēnk, dṭupan uko um-meniinṅ unwoonṅ ṭi uko undolonṅ pntaali pi *Itrayel : balonṅ ṭi baka bakak atam ikow, abot alonṅ kaduka haṅ te wal wi an nanwoonṅ naanwo bayuday biki Naṣibaṭi adatonṅ bṭi nakbuurunṅ. ²⁶ Hēnk, biki Itrayel babuur, hēnk di di Naṣibaṭi ajakonṅ ṭi ulibra wi nul :

« *Alonṅ alonṅ kawoona *Fiyonṅ pbuuran baka wal mēnṭ biki pntaali pi Yakob baṣē baṭaṅan ppokēn.*

²⁷ *Uko mēnṭ wi wi nhoṅonṅ aji ddo, wal wi nkapēnanonṅ pekadu di baka, ṭi bhoṅar bi nji kalonṅ kado na baka. »**

²⁸ Woli ṅaaṅ aten jibi bapokonṅ pṭaṣ *Uṭup Ulil Unuura, bawo baṣoorad Naṣibaṭi, nahilna natiink wa. Kē baṣē woha biki Naṣibaṭi adatonṅ, aṅal baka ṭiki aten ṭi bhoṅar bi abiinṅ ado na bateem baka. ²⁹ Aanji teh uko wi adoonṅ abi ṭen ṭen, aanji ṭilma baṅaaṅ biki adoonṅ abi dat dat.

³⁰ An nanwoonṅ naanwo bayuday nabi pok pṭaṣ Naṣibaṭi, kē aṣē bi miiran wi bayuday babiinṅ apok pṭaṣa. ³¹ Kē kamiir ki amiiranaṅ, kado kē ahil kak kamiir bayuday bampokonṅ pṭaṣa. ³² Hēnk, Naṣibaṭi ado kē baṅaaṅ bṭi baduka ṭi ppok pṭiinka awo wo ji badēṭaa. Ado do haṅ kahilna kamiir baṅaaṅ bṭi.

³³ In ahilanonṅ kaniib pyok pi Naṣibaṭi na uṣal untuṅa wi nul na iko yi ameen? In ahilonṅ kame uṣal wi nul, in ahilonṅ kapiban uko wi akdolonṅ? ³⁴ Hēnk di di upiitaniinṅ ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi, aji :

✧ **11:27** Natenan ṭi Itayi 59.20; na ṭi Kaṅaaam 14.7.

« *In ahilanuŋ kame uŋal wi Ajugun?*

In ahiluŋ kawula uŋal? »

³⁵ « *In aŋeeŋanuluŋ kadoo kayoonk baluk? »*✧

³⁶ Hënk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti itëpna ti a, iko bti iwo pa a. Mndëm manwo ti Naŋibaŋi te mnŋo! Uwo haŋ.

12

Ubida uhalu ti Kritt

¹ An bayiŋ naan, Naŋibaŋi adiimanuŋ nja kamiir ki nul, ukaaŋ kë nji kakooŋan kooŋ keeri, nawul nleefan nŋawo bŋeŋan bjeb banwoon bi Naŋibaŋi abot alila. Waŋ ukwoon pdeŋman pi nakdoon kadëmana ti nŋhaaŋan. ² Nawutan pdo uko wi baŋaŋan biki umundu wi bajaŋan bado, naŋëpan ŋëp nawut Naŋibaŋi aŋëŋan nŋhaaŋ abot awulan nŋŋal nŋhalu. Wal mënt, nahilan kayikrën uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ: uko unwoon unuura, uko unliluŋ, unwoon ujint piŋ.

³ Naŋibaŋi awulën bnuura, ukaaŋ kë nji kaŋupan an bti : « Nawutan kala pdeŋman nleefan. Andoli ti an aŋëpnën ti pfiyaar pi aŋiyaaruŋ Naŋibaŋi adolna uko wi aŋu'uluŋ pdo. ⁴ Nŋwo na uleef uloolan, untumi na iko impaŋi, kë iko mënt bti iŋë paŋ iko yi ijaan ilemp. ⁵ Kë hënk di uwoon pa nja : nŋtum maakan kë nja nŋwoon biki *Kritt nŋŋë wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶ Naŋibaŋi ti bnuura bi nul aŋen nŋaŋ andoli iko impaŋi na yi aŋëntul yi awo i kado kalempna. Woli nŋwo i pdo kaŋupar Naŋibaŋi, nŋdo wa na pfiyaar pi Naŋibaŋi aŋenuŋ nja. ⁷ Woli nŋwo i plempar batent nja, nŋlempar baka. Woli

✧ **11:35** Natenan ti Yob 41.3.

ɲwo i pjukan batënt nja, ɲdo haɲ. ⁸ Woli ɲwo i ptëntën batënt nja, ɲdo haɲ. Woli ɲwo i pten, ɲten bë ɲënkyoonk nin uko ulon. Woli Naşibaţi aţu nja ti pşih, ɲwo kataman. Woli iwo i pţenk najuuk, ţenkana na mnlilan.

⁹ Naŋaladan na batëntan na manjoonan. Nalowan iko bti inwoon iwuţaan, namëbaan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naŋaladan na batëntan jibi naŋaladuŋ du katoh, andoli ji taman ti pdëman atëntul. ¹¹ Nawutan nin kawalan iñen. Naţuun kabaţ ti plempar Ajugun na uhaaş wi nan bti. ¹² Nalilaan ti mnhaţ mi nahatuŋ, namiiran ti mnhaj, nawut kaţañan nin pñehan Naşibaţi. ¹³ Nadoon kaţenk bañaan biki Naşibaţi banwoon ti kanuma nabot nado kayeenk bayaanţ du itohan.

¹⁴ Nañehaan Naşibaţi awul bnuura bañaan bankhajananaŋ ; nañehaana awul baka bnuura, awut kafëp baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ti mnlilan, nawooni na banwoon ti ɲwooni. ¹⁶ Natiinkaran. Nakdo kala mndëm, naţëpën ţëp nawalan ikowan. Nawutan kaşal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷ Nawutan kalukan ñaan andolanaŋ buţaan. Natamaan nado kado uko unuuriin ti këş ki bañaan bti. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahiluŋ nawo bnuura na bañaan bti. ¹⁹ An bayiţ naan biki nŋaluŋ, naklukan nin, nawutan Naşibaţi awayëş. Hënk di di Ajugun ajakuŋ ti ulibra wi nul : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dkluŋ katuuman* »[☆] ²⁰ Akak aji :

« *Woli ubon ude başooradu,
wulan baka bade.
Kë woli udaan uţj baka,*

☆ 12:19 Pleşan 32.35.

wulan baka badaan.
Woli ido haŋ,
ikuŋan baka mnkow. »☆

²¹ Nakwut buŋaan dawatan, naŋëpan t̄ëp nawat da na bnuura bi najaan nado.

13

Pdo katiink baweek biki p̄sh

¹ Ñaan andoli adoon katiink baweek banwoon t̄i p̄sh, t̄iki p̄sh b̄ti pawoona du Naŋibaŋi k̄ë banwoon t̄i p̄sh, Naŋibaŋi aŋuun baka t̄i pa. ² H̄enk, ñaan ampokun p̄tiink banwoon t̄i p̄sh apok p̄taŋ uko wi Naŋibaŋi aŋuun pdo. Bukun m̄enŋan Naŋibaŋi akob baka. ³ Na manjoonan banwoon baando buŋaan baanwo kado kal̄enk baŋih, bandolun buŋaan bawoon kado kal̄enk baka. K̄ë woli iinŋal keeri pdo kal̄enk banwoon t̄i p̄sh, dolan bnuura tañ, bataaŋaru t̄i uko waŋ. ⁴ Na manjoonan bawo balempar Naŋibaŋi biki aŋuun t̄i p̄sh pa bnuura bi nu. K̄ë iŋale do buŋaan, iwo kado kal̄enk baka t̄iki baka mnhina mi pweŋan. Balempar lempar Naŋibaŋi kadiiman udeeb wi nul bankdolun buŋaan. ⁵ Iwo keeri kado katiink baka t̄iki ime k̄ë uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa t̄iki iŋi udeeb wi Naŋibaŋi tañ.

⁶ Ukaan kak k̄ë iwo kado kaluk daaŋa. Na manjoonan bakobraar daaŋa baji balempar lempar Naŋibaŋi wi bakdolun haŋ. ⁷ Lukan ñaan andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daaŋa, lukan da ; uko wi iwohan pluk p̄sh, lukan wa. K̄ë h̄enk kak,

☆ **12:20** Pleŋan 32.35.

iwole ptiink ñaañ, tiinkana bnuura ; iwole pdëman ñaañ, dëmaana.

Bñalad bi ñjaladun

⁸ Nawutan kaṭeet nin ñaañ alon. Baṭeet bi nan bi ñnuur bti bawoon ṭañ bñalad bi nañjaladun: ñaañ anñalun atëntul ado uko wi *bgah bi Moyit bajakun bti. ⁹ Bgah baji : « Iinkpiint na ahar ñaañ », « Iinkfiñ ñaañ », « Iinkkiij », « Iinkñeebar bka bi atëntu »* na iko ilon kak. Kë uṭup uloolan uṣë ṭonkrën iko mënṭ bti yi bgah bajakun, uwoon: « *Nalan atëntu jibi injalun uleefu.* »* ¹⁰ Pñal atëntul paanji pañja nin buṭaan dlon ; pñal atëntul pawoon keeri pdo uko bti wi bgah bajakun.

Pbomandër pa ubi wi Krittü

¹¹ Name wal wi ñwoon hënkun: wal wi pnaṭa ṭi bñoy ubani. Unuur wi mbuur uñog nja hënkun apel wal wi ñbaañ ajun jun pfiyaar. ¹² Utejan ulowi, nfa mañogi. Nawulën ṇduk keeri iko injaañ idolana du bdëm, ṇjej inaanan yi pnak. ¹³ Nawulën ṇdo kado iko inwoon itool jibi ñaañ ajaañ ado na pnak. Nawulën ṇwut kande kaweeek, na ukuj na pjuban pi piint na ubida uṭop na pñom na bkujar. ¹⁴ Natamaan nanaam na Yetu *Krittü Ajugun ṭi mnwo mi nan, naṭañan pdo kaṭaş iko yi ṇleefan ñañalun kado kado.

14

Pwut kado kabeeh batënt nja

¹ Nayeekan ṭi ptoofan anwoon aando bi liint ṭi pfiyaar nawut kado kañom na a ṭi iko yi aṣalun.

* **13:9** Ppën 20.13-17; Pleşan 5.17-21; Maci 19.18. * **13:9** Bgah 19.18.

² Alon afiyaar kë iko bti ihinan kade'ana ; kë alon anwoon aando bi liint ti pfiyaar afiyaar kë aanwo kade nin uyemaŕ ulon. ³ Anjaan ade uyemaŕ awutan kabeeh anwoon aanji de wa ; kë anwoon aanji de wa awutan kado kaji atënŕul mënŕ aduknaanaa, uŕ mënŕan awo kak i Naŕibaŕi. ⁴ Iwo in ado ji nalempar ñaan alon alemp bnuura këme buŕaan? Woli alemp bnuura këme alemp buŕaan uten anŕu'ulun ulemp. Kë aŕe luŕ kalemp bnuura ŕiki Ajugun aka mnhina mi pŕenka.

⁵ Alon aji dëman unuur ulon kapel ŕandukiin, kë balon baji baji ŕnuur bti ŕalinun. Andoli aji wo i kamëban ŕi uko wi afiyaarun. ⁶ Andëmanun ŕnuur ŕlon, aji do haŕ pa Ajugun. Kë hënk di di anjaan ade iko bti, ajaan ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kë anwoon aanji de iko bti aji do haŕ pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷ Na manjoonan, woli ŕka ubida këme akeŕ, mënŕ nja ŕwoon bajug ubida wi nja. ⁸ Woli ŕka ubida, ŕka wa pa Ajugun, kë woli ŕkeŕi, ŕkeŕ pa Ajugun ; hënk, woli ŕwo bajeb këme akeŕ, ŕwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittun akeŕ keŕ aŕe naŕa ahilna awo Ajug banketun na Ajug banwoon bajeb. ¹⁰ Iwi, we ukaan kë ikji atënŕu aduknaanaa ba? Kë iwi, we ukaan kë ibeeh atënŕu ba? Nja bti Naŕibaŕi alun kawayëŕ nja. ¹¹ Upiitana ŕi *Ulibra wi Naŕibaŕi

« *Nji Ajugan anwoon najeb dŕupan :*

*bañaan bti balun kaŕup ŕi kadun naan,
bukal bti badëmanaan kadinan kë nji dwoon
Naŕibaŕi »*✧

✧ **14:11** İtayi 49.18; 45.23.

¹² Hënk, andoli ti nja aluŋ kahepna ti kadun ki Naşibaţi pa uleeful.

Pwut pdo atënt nja ajuban

¹³ Nawulën ntañan pdo kaji batënt nja baduknaanaa. Nabiin nteþ teþ ntu nşal ti pwo nenkdo uko unktijun pjuban pi atënt nja. ¹⁴ Pfiyaar pi nfiyaaruŋ Yetu Ajugun padolën kë mmee, akuţ ayikrën bnuura kë nin uko ulon uunwo wo uţop ; uji uwo uţop ti ñaan anşaluŋ aji uwo uţop. ¹⁵ Woli ide uko ulon kë uţu atëntu kë ajootan pa iwi, iinkak aŋala. Taafaraan uko wi ikdeen utok uhaaş wi ñaan i *Krittu akeţaruŋ. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoon unuura pa iwi ukak uko unkdoluŋ bado kaţiiniyaan buţaan ti iwi. ¹⁷ Na manjoonan, *pşih pi Naşibaţi paanwo uko wi kande këme pdaan, pawo pi pwo natool, btiinkar na mnlilan mi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul. ¹⁸ Ñaan anklemparuŋ Krittu hënk, aji lil Naşibaţi, bañaan babot kaŋala.

¹⁹ Nawulën keeri ndo kala pdo uko unjaan uţij btiinkar na bteŋkar ti pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naşibaţi adoluŋ. Na manjoonan nin iko ide ilon iinwo wo iţop, aşë ji ikak iko iţop woli ñaan ade ya aşë do atëntul kë ajot ti pekadu. ²¹ Uko unuuriin uwo pwut kade uyemaţ, pdaan poot kawut pdo uko bti unktuun atëntu ajuban.

²² Uko wi ikşaluŋ ti uko mënt hankan wa pa iwi na Naşibaţi. Ñaan anwoon aanşal aji ajuban ti uko wi afiyaaruŋ, anuurandëni. ²³ Kë anşaan aji wo na nşal nteb woli ade këme adaan uko ulon, Naşibaţi aji ji aduknaana, ţiki uko wi adoluŋ uunwoona ti pfiyaar pi nul. Uko bti unwoon uunwoona ti pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo batēnṅ nja bnuura

¹ Nja ṅnfiyaaruṅ aliint ṅi *Krittu ṅwo i kado kamiir banwoonṅ baanka mnhina mēnṅ, kawut kado uko wi nja ṅṅaluṅ ṅaṅ. ² ṅaaṅ andoli awo i kado kala plil atēnṅul pa bnuura bi uṅ mēnṅan, kadolna'a ado kayaha ya kadun ṅi pfiyaar pi nul. ³ Krittu ṅi uleeful aanla la uko unliluluṅ, udoo piitana ṅi *Ulibra wi Naṅibaṅi aji : « *Ikar yi bankariinṅ ibi ṅi nji.* »[☆] ⁴ Iko bti inwoonṅ ṅi Ulibra wi Naṅibaṅi ipiitana piitana ṅhilna ṅme ṅbot ṅṅēpna ṅi kamiir na mntēṅ mi ṅpiit mēnṅ ṅakwuluṅ ṅkaana mnhaṅ.

⁵ Dñehan Naṅibaṅi anwoonṅ ukumpēs wi kamiir na mntēṅ aṅenan natiinkar nado kado ji Yetu *Krittu. ⁶ Hēnk, an bti nawo ṅi ploolan kadēman Naṅibaṅi Aṅin Ajugun Yetu Krittu.

Pyeenk batēnṅul

⁷ Nawo keeri kado kayeenk batēnṅan jibi *Krittu ayeenkananṅ, mndēm mi Naṅibaṅi manhilna manwinana ṅi mnwo mi nan. ⁸ Na manjoonan dṅupan, Krittu akak nalempar bayuday kadolna uko wi Naṅibaṅi ahonṅunṅ bateem baka kabot kayuuj kē Naṅibaṅi aji do uko wi ajakuṅ. ⁹ Ado haṅ banwoonṅ baanwo bayuday bahilna kak bado kadēman Naṅibaṅi ṅiki aṅaga baka. Hēnk di di upiitaniinṅ ṅi *Ulibra wi Naṅibaṅi aji :

« *Ukaanṅ kē nji kaluṅ kadēmanu ṅi ptoof pi bañaanṅ biki ṅtaak bti,*
dluṅ kado kayeehu iyeeh yi pñaamarēn. »[☆]

¹⁰ Ukak apiitana aji :

[☆] 15:3 Kañaam 69.9. [☆] 15:9 Natenan ṅi 2 Famiyel 22.50; na ṅi Kañaam 18.50.

« An *ŋtaak bti nawoon* *ŋi mnlilan na pntaali pi Aju-*
gun. »[☆]

11 Ukak apiitana aji :

« An *ŋtaak bti nadoon kadëman Ajugun,*
an kntaali bti nadoon kayeeh mndëm mi nul. »[☆]

12 *Itayi *Naŋupar Naŋibaŋi akak aŋiini *ŋi uko mënt*
aji :

« *Aloŋ ampënnun* *ŋi pntaali pi Yete** aluŋ kabi,
ul aknaŋiŋ kaŋih ŋtaak bti ;

ŋaŋu mnhaŋ mi ŋa ŋi a. »[☆]

13 Dñehan Naŋibaŋi anwoon ukumpëŋ wi mnhaŋ
atumanan mnlilan na mnjeeh wi nafiyaarulun.
Hënk, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwulan mnhina, mnhaŋ
mahilna mantum *ŋi an.*

Pŋup uko wi Pawulu aklempun

14 An bayiŋ naan, dme *ŋi bkw* naan na manjoo-
nan kë bnuura batum *ŋi an,* kë nawo bañaan bam-
meen akuŋ ahil kado kajukandër. 15 Kë nŋë ŋupan
ŋŋup ŋtam *ŋi ŋmbaŋ ŋlon* *ŋi kakaarta ki kaleŋanan iko*
yi nadoon abi juk. Ddo haŋ *ŋiki Naŋibaŋi* *ŋi bnuura bi*
nul 16 *adolën kë nji kalempar Yetu *Krittu* *ŋi kadun*
ki banwoon baanwo bayuday. Dji kado ulemp
uyimanaan wi pŋup *Uŋup Ulil Unuura wi Naŋibaŋi,
bañaan biki *ŋtaak bti bahilna bawo uŋen unliŋun*
*Naŋibaŋi wi *uhaaŋ wi nul udolun kë uyimani.*

17 Ukaan kë wi nkakuŋ i Yetu *Krittu, dhinan
kalilan maakan *ŋi uko wi nji kalemparun Naŋibaŋi.*

18 Dñoom kado kaŋup na mntëŋ *ŋi uko wi Krittu*
ŋaŋ, wi adolnun kë ndo banwoon baanwo bayuday
kë bakŋaŋ Naŋibaŋi. Krittu ado haŋ aŋëpna *ŋi ŋŋup*

☆ 15:10 Pleŋan 32.43. ☆ 15:11 Kañaam 117.1. * 15:12 Yete
awoon aŋin Dayiŋ naŋih. ☆ 15:12 Itayi 11.10.

na udo wi naan, ¹⁹ ti mnhina mi mlagre na iko iñonjarënaan ti mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaţi. Kë hënk di mpënnuñ Yerutalem ayaanţ te du uţaak wi Iliriya aţup *Uţup Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kë nşë bi ţu ţu uhaaş naan bti ti pţup Uţup Ulil Unuura du nţaak njanwoon njaambaan katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw du dko di aloñ adoon abi jun jun. ²¹ Hënk di njaan kado uko umpiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi :

« *Biki bawoon baanţup uko wi nul baluñ kawina,
banwoon baantiink kë baţiiniyaan uko wi nul
baluñ kate.* »✧

Pawulu aņal pya Rom

²² Uko wañ uneenanaanuñ nyaaş nţum pbi du an. ²³ Kë hënkun wi mbaan ulemp wi naan du nţaak mënţ abot ado nşubal nţum ni nņali pbi du an, ²⁴ dņal kanuņşar na an. Dşal woli dluñ aya Eţpaña kapant kawinan naşë naţënkën nhilna mban uţaak mënţ. ²⁵ Kë nşë tool hënkun pya Yerutalem pţënk bañaan biki Naşibaţi banwoon da. ²⁶ Banfiyaaruñ biki nţaak ni Matedoniya na Akayi badinan pţënk bañaan bawaan mënţ. ²⁷ Aa, badinan pdo hañ, aşë wo na manjoonan biki pţënk baka. Jibi bayuday banfiyaaruñ Krittu baţokuñ iko inuura inwoonuñ du baţi yi bayeenkuñ na banwoon baanwo bayuday, hënk kak di di bukal kak bawoon kaţok na bayuday iko yi umundu yi bakaan. ²⁸ Wal wi nji kaluñ kado kakuran mënţ kaba, awul baka iko bti yi baţenuñ baka, dţëpna du an katool pya Eţpaña. ²⁹ Dme kë woli dbi du an Krittu kalilan maakan.

✧ **15:21** Natenan ti Itayi 52.15.

³⁰ An bayiṭ naan, kē nşë kooṭan ṭi katim ki Yetu *Krittu Ajugun na uṅal wi *Uhaaş wi Naşibaṭi ujaan uwul nja : nabiin ṅgutan, ṅñehan Naşibaṭi pa nji. ³¹ Nañehaan nhil mbuur bayuday banwoonṅ baanfiyaar Krittu. Nañehaan kak iko yi nji kañoṭuṅ biki Naşibaṭi banwoonṅ du Yerutaalem iyeenkana bnuura. ³² Hënk, nhilna woli ulil Naşibaṭi kabi du an na mnlilan kanoorfën ntiinṅku na an. ³³ Dñehan Naşibaṭi anwoonṅ ukumpëş wi mnjeeh awo na an bti! Uwo haṅ.

16

Pwul mboş

¹ Dṅal nayeenk Febe ñaaṭ i nja anjaanṅ alempar banfiyaaruṅ biki Kenëray. ² Nayeenkana ṭi ptoofan jibi ñaanṅ ajaanṅ ayeenk bañaanṅ biki Naşibaṭi ṭi katim ki Ajugun, naṭenkana ṭi iko bti yi aklunṅ kanuma ṭiki ul ṭi uleeful aṭenk bañaanṅ baṭum aṭu na nji ṭi uleef naan.

³ Dwul mboş *Pritiliya na Akila banjaanṅ bawo na nji ṭi plempar Yetu *Krittu, ⁴ bukal bambiinṅ anaṭ naṭ kawul iṭuṭ yi baka abuuranaanën pkeṭ. Dbeeb baka, mënṭ nji aloolan kabeebuṅ baka, banfiyaaruṅ banwoonṅ baanwo bayuday bti bakak abeeb baka. ⁵ Dkak awul mboş banfiyaaruṅ banjaanṅ bayit du katoh ki baka.

Dwul mboş Epenet i mmaganuṅ anwoonṅ nateek anfiyaaruṅ *Krittu du utaak wi Atiya.

⁶ Dwul mboş Mariya anhaahuṅ maakan na an.

⁷ Dwul mboş Andronika na Yuniya bayiṭ naan ṭi *Krittu bambiinṅ awo na nji du ukalabuş. Bawo bañaanṅ bantiinkaniinṅ ṭi banjañan abot afiyaar *Krittu ji mbi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboş Ampliyat i mmaganuŋ bnuura ƚi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaan alempar *Krittu na un, na Titaku i mmaganuŋ.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuujun kë amëban *Krittu. Dwul mboş biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboş Herodiyon ayiŋ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, banwoon biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboş, bukal banhaahun maakan ƚi plempar Ajugun. Dwul mboş Peretida analaniiŋ abot ahaah bnuura pa Ajugun.

¹³ Dwul mboş Rufu i Ajugun adatuŋ na anin ankaan awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermat na bayiŋ baka banwoon na baka.

¹⁵ Dwul mboş Filologu na Yuliya na Nereyu na aŋa'ul ñaaŋ, na Olimpiya na bañaan biki Naŋibaŋi bti banwoon na baka.

¹⁶ Nawuladën mboş an bti naboofar bboofar banyimanuŋ. Kntuk ki banfiyaaruŋ *Krittu bti kawulan mboş.

Nŋup nlon nbaañsaani

¹⁷ An bayiŋ naan, dkootan kooŋ, nalipariin bañaan banjaan banaakrën bañaan kakuŋ kaneemanan wi bajaan balaŋ pjukan pi bajukananan. Nalowan baka! ¹⁸ Bañaan ji bukuŋ mënŋan baanji balempar *Krittu Ajugun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na nŋup ntaab ni baka nŋum bañaan banwoon kabaŋ kaloolan. ¹⁹ Na manjoo-nan pfiyaar pi nafiyaaruŋ Naŋibaŋi pameeŋana ƚi

dko bti, ukaañ kë uwo mnlilan mi naan. Kë nşë ŋal nawo na ŋşal ŋntuŋa, kadolna bnuura kaşë kabi kalow low buŋaan. ²⁰ Naşibaŋi anwoon ukumpëş wi mnjeeh awat hënkun Tatana ŋi ihoŋan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ŋi an.

²¹ Timote anjaañ alemp na nji awulan mboş, ul na Lutiyut na Yaton na Fotipater bayiŋ naan.

²² Nji Tertiyu mpiitaruŋ Pawulu kakaarta, dwulan mboş ŋi katim ki Ajugun.

²³ Gayut anyeeknuŋ du katohul awulan mboş. Du katohul di di banfiyaaruŋ bti bajaañ bayiti-iraan.

Erattut namali i ubeeka akak awulan mboş, na Kwartu ayiŋ nja.

²⁴ [Dñehan Yetu Krittu Ajugun awulan an bti bnuura. Uwo haŋ.]

Mndëm mi Naşibaŋi

²⁵ Nawulën ŋdëman Naşibaŋi! Aka mnhina mi pdolan naliint ŋi pfiyaar. Uko waŋ wi wi nji njakuŋ wi nji kaŋupuŋ *Uşup Ulil Unuura unktiiniyaanuŋ uko wi Yetu *Krittu, kadiiman manjoonan mammenaniin undiimaan. ²⁶ Hënkun kakşa manjoonan mënŋ mantëpna ŋi uko wi *baŋupar Naşibaŋi bapiitun, uko wi Naşibaŋi anwoon aankba ajakuŋ aji udolana, apën awinana ŋi kadun ki ŋtaak bti ŋahilna ŋafiyaara ŋabot ŋado kaŋaşa. ²⁷ Nawulën ŋdëman te mnŋo Naşibaŋi anwoon aloolan anwoon na uşal untuŋa ŋi katim ki Yetu Krittu. Uwo haŋ.

Ulibra wi Naşibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in
Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,

please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 30 Dec 2021

a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c